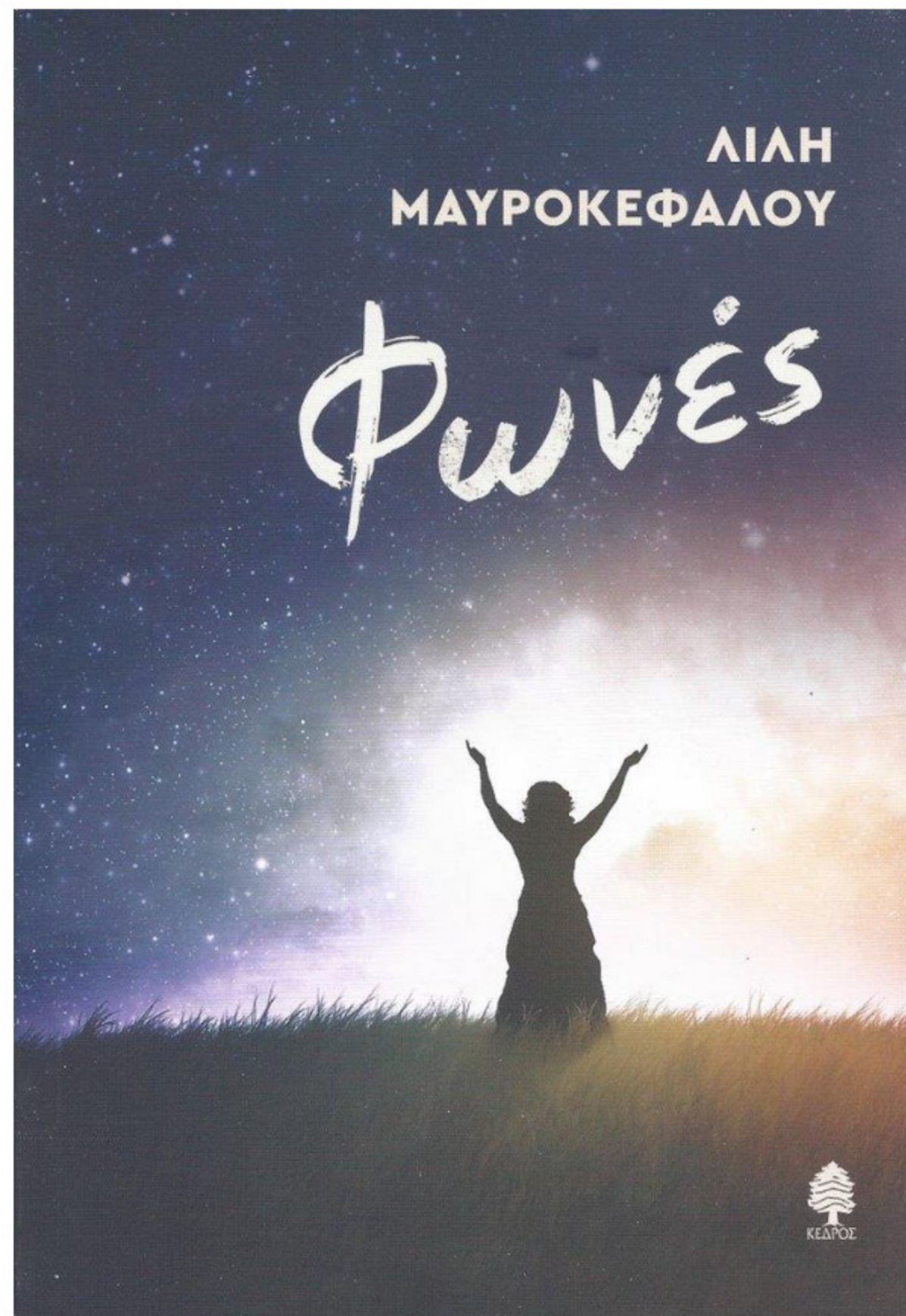

Η μνήμη της καρδιάς διηγείται (για το βιβλίο “Φωνές” της Λιλής Μαυροκεφάλου)

Έλσα Κορνέτη

23 Νοεμβρίου 2023

Μια μυστική φωνή ακούγεται μόνον στ’ αυτιά του συγγραφέα, σαν να προέρχεται από κρυφό υποβολέα. Η φωνή συναντά πολλές φωνές και γίνεται ένας κυκλικός εραλδικός χορός. Τότε ο κόσμος των λέξεων ο θαυμαστός, μιας συγγραφέως που αναμετράται τολμηρά μαζί τους, ξεκουρδίζει τα ρολόγια, απορρυθμίζει την τάξη, και καμπυλώνει την ευθυγράμμιση του χρόνου με μια βουτιά στη σύγχρονη Ελληνική Ιστορία. «Το ελάχιστο στοιχείο» διασώζεται και θριαμβεύει, η φυσική αντίσταση του ανθρώπου στην ανεπανόρθωτη φθορά και στον χαμό του.

Οι λέξεις που δομούν το παρόν μυθιστόρημα με τη συγκροτημένη, κλασική δομή του είναι λέξεις στρογγυλές, αιχμηρές, βαριές και ελαφριές, ομοιόμορφες κι ανομοιόμορφες, όπως οι ιστορίες που περιγράφουν. Μέσα στις λέξεις της συγγραφέας κρύβει κι από έναν άνθρωπο εντός τους, έτσι όπως τις έχει επιλέξει σαν καταφύγιο, κτίζοντας ένα χάρτινο σπίτι.

Στην τέχνη της αφήγησης αυτών των ακριβών λέξεων που βρήκαν την κατάλληλη ροή και την πνοή τους βρίσκεται ένας βασικός λόγος ύπαρξης. Όταν δεν γράφεις απλώς για να σε διαβάσουν, αλλά γράφεις για να υπάρξεις. Τότε μ’ έναν μαγικό τρόπο η ζωή βρίσκει και πάλι το νόημά της. Και για το μόνο που τρέμεις, μην τύχει και βρέξει και μουλιάσει και χαλάσει το χάρτινο σπίτι και χαθείς κι εσύ μαζί του. «Όποιο κι αν είναι το βάθος του ονείρου δεν κινδύνευσα ποτέ να χαθώ» είχε πει κάποτε εύστοχα ο μεγάλος υπαρξιστής φιλόσοφος Ζαν Πωλ Σαρτρ.

Η λογοτεχνία έχει το υπέρτατο χάρισμα να προνοεί, να προφητεύει, να προειδοποιεί. Η λογοτεχνία επιδιορθώνει την πραγματικότητα και ξαναγράφει την Ιστορία. Οι Φωνές της Λιλής Μαυροκεφάλου, οι φωνές των ηρώων της, αντρών και γυναικών σε εναλλαγή ή σε συνέχεια, αποκολλώνται από την ιστορική πραγματικότητα και αυτονομούνται. Η φωνή άλλωστε είναι ο σύνδεσμος του ανθρώπου με τη φωτεινή και τη σκοτεινή πλευρά του. Η συγγραφέας καλωσορίζει την ιερή ένωση που της επιτρέπει τη σύνδεσή της με τη μεγάλη εικόνα του κόσμου.

Η τεχνική της Λιλής Μαυροκεφάλου είναι σχολαστική και αξιέπαινη. Οι ιστορίες των προσώπων μιας οικογένειας που διασχίζουν τον χρόνο υπό τη λεπτομερή συγγραφική της σκηνοθεσία και σκηνογραφία, περιγραφικές σκηνές ηρώων και χαρακτήρων και χώρων όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα, βρίσκονται σε κατάσταση εναλλαγής ανάμεσα στην κορύφωση και την πτώση, ανάμεσα στο αδιέξοδο και στη λύση, ανάμεσα στη χαρά και στη λύπη, την καταπίεση και την απελευθέρωση, τη μελαγχολία και την ευδαιμονία, κι όλα αυτά μ’ ένα κρεσέντο δράσης που δεν ξεχειλώνει, δεν χάνει το ρυθμό και τον βηματισμό του, αλλά κρατά αμείωτη την προσοχή του αναγνώστη με σεβασμό στη ροή των κειμένων, που συνδέουν ορμητικά ένα έργο πνοής. Οι φωνές των χαρακτήρων της Μαυροκεφάλου εννοησιμούνται με τον πιο δραστικό και δραματικό, αλλά και εκφραστικό τρόπο, με τη χρήση μιας γλώσσας καθαρής, καλοδουλεμένης άμεσης και λιτής, μιας γλώσσας που δεν παραλείπει να χρωματίσει κατάλληλα με ποιητική χροιά ό,τι είναι απαραίτητο να τονιστεί.

Η συγγραφέας κατορθώνει σε αυτό της το μυθιστόρημα να συνοψίσει μέσω των φωνών των αφηγητών που χωρίζονται σε κεφάλαια και τα κεφάλαια σε δύο μέρη, έναν ολόκληρο αιώνα σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, από το 1920 μέχρι σήμερα, φωτίζοντας και δίνοντας έμφαση σε σημαντικές λεπτομέρειες που καθορίζουν τη ζωή και τη μοίρα των αφηγητών της, λεπτομέρειες μιας βασανιστικής πολυπλοκότητας που παραμένει βασανιστική και για τους Νεοέλληνες.

Είμαστε το αποτέλεσμα μιας διαγενεακής σκυταλοδρομίας ιστορικών τραυμάτων, από τα ματωμένα χώματα και τον ξεριζωμό από τη γη της Ιωνίας, τις διαταραγμένες σχέσεις μεταξύ ντόπιων και προσφύγων λόγω της εχθρότητας, της προκατάληψης και της καχυποψίας, από τα κατοχικά χρόνια με τις στερήσεις, τις απώλειες, τις προδοσίες, από τα εμφύλια και μετεμφυλιακά λάθη και πάθη, τα σκοτεινά χρόνια της δικτατορίας, τα συγκλονιστικά γεγονότα του Πολυτεχνείου, από τα υποσχόμενα χρόνια της Μεταπολίτευσης, τα γυαλιστερά χρόνια της ευδαιμονίας και της καλοπέρασης, τα κάλπικα χρόνια της παγκοσμιοποίησης, τη διάβρωση, τη διαφθορά, τα ατέλειωτα χρόνια απαντωνών κρίσεων, τα χρέη, το ξεπούλημα, τη μετανάστευση των νέων παιδιών για την αναζήτηση καλύτερης μοίρας, το προσφυγικό ζήτημα και τις δραματικές προεκτάσεις του, διαμορφώνουν τραύματα διαγενεακά που μετεξελίχθηκαν σε βλάβες που τείνουν να γίνουν καθολικές. Μέσα από αυτά τα τραύματα, μέσα από αυτές τις βλάβες μπαίνοβγαίνουν τα πρόσωπα του μυθιστορήματος της Μαυροκεφάλου, συνθέτοντας μια σύγχρονη τραγωδία, με Τρωάδες ή Ιφενικές ηρωίδες και ήρωες που ψάχνουν τον εαυτό τους και οι φωνές να κυκλώνουν στον χορό τους, διότι μετά η ζωή γίνεται μια ρωγή κι ο καθένας μένει στην πλευρά του, μεγάλα παιδιά που δεν τους νοιάζει ο χρόνος.

Μια αέναη ηθογραφία εποχών στήνει επιτυχώς η συγγραφέας νιώθοντας την ανάγκη να ρίξει το δικό της φως στην Ιστορία. Στη διαδρομή της οικογενειακής πορείας των προσώπων που ξετυλίγεται κατά τη διάρκεια τεσσάρων γενιών, δεσπόζουν οι γυναίκες. Από την προγιαγιά Διαμάντω, τη γιαγιά Ειδοθέα, τη συμπεθέρα Μαριγώ, την κόρη Ηλέκτρα, την εγγονή Φοίβη, τη τριεγγονή Φοίβη. Μια κλωστή τις διαπερνά, η κόκκινη κλωστή που είναι δεμένη στην ανέμη. Από την προγιαγιά ως την τριεγγονή τις δίνει το μοναδικό χάρισμα του παραμυθιού και της αφήγησης. Οι γυναίκες κάποτε είχαν μόνο τη φωνή τους. Ό,τι τους απέμενε ελεύθερο γιατί το σώμα και τον πνεύμα δεν το όριζαν. Αυτή τη φωνή καλλιέργησαν λοιπόν για να διασώσουν ιστορίες, μνήμες αφηγήσεις, παραμύθια, ποιήματα, τραγούδια, νανουρισματα, μοιρολόγια. Είναι ένα πολιτισμικός θησαυρός αυτή η φωνή των γυναικών. Γυναίκες που κυφορούν παιδιά σαν ιστορίες και ιστορίες σαν παιδιά. Ένα ατέρμονο ματωμένο γαϊτανάκι από προξενιά, παντρολογήματα, ξεπαρθενέματα, γέννες και θανάτους. Γεγονότα- πράξεις- συναισθήματα- εξομολογήσεις- δυνάμεις αναγκεμένες.

Το σώμα και η ψυχή θυμούνται και πονάνε. Οι λέξεις γίνονται ψυχή και η ψυχή λέξεις. Όλα μαζί συμπλέκονται κι οι ζωές των πρωταγωνιστών πορεύονται με φόντο το μωσαϊκό της Ελληνικής Ιστορίας. Ο φόβος είναι ένα καθοριστικό συναισθήμα. Το ένστικτο της επιβίωσης επίσης. Το κυνήγι της ευτυχίας μπορεί να γίνει αυτοσκοπός. Οι άντρες πρωταγωνιστές γαμπροί, γιοί, εγγονοί, αναρωπιούνται αν κινούνται από όνειρο σε όνειρο, προς αναζήτηση αληθινών ή ψευδοπαραδείσων, με ζωές που τους αρέσουν και δεν τους αρέσουν. Ένας κόσμος που τους φοβίζει κι επίσης δεν τους αρέσει και που είναι κάτι που μοιραζόμαστε μαζί τους και σήμερα.

Το πολυσέλιδο και άριστα οργανωμένο αυτό έργο της Μαυροκεφάλου πάλλεται από μια υποδόρια ποιητική συγκίνηση που συνοψίζει την ουσία της ζωής κι αυτό γιατί αυτό που την απασχολεί και την οδήγησε στη συγγραφή ενός βιβλίου τόσο πλούσιου σε περιεχόμενο και ουσία, είναι οι έννοιες της αυθεντικότητας, της ελευθερίας, της χειραφέτησης, της δικαιοσύνης και κυρίως της αλήθειας. Κι όλες μαζί οι παραπάνω διαπιστώσεις πορεύονται για να κουμπώσουν με την έξοχη διαπίστωση του καθηγητή Κοινωνιολογίας Αντώνη Παπαρίζου:

«Ο άνθρωπος δεν σταματά να ψάχνει την ιστορική του μορφή που αναβάλλεται διαρκώς από την κίνηση της Ιστορίας. Ο άνθρωπος εξελίσσεται και δεν θ’ αποκτήσει ποτέ τη δική του φυσική και νοηματική πραγματικότητα. Όμως ο άνθρωπος είναι και θα παραμείνει το σπουδαιότερο γεγονός του κόσμου».